

Tasteri za »tremolo« sviranje nalaze se u drugom i trećem manualu. U registarskoj tastaturi prvog i drugog manuala nalaze se i tasteri »spojke« za međusobno vezivanje manuala i to: Manual II — I; Manual III — I; Manual III — II.

Tasteri sva četiri jezičnjaka nalaze se, osim u registarskoj tastaturi i skupljeni na jednom mjestu, tako da postoji mogućnost osim pojedinačnog i skupno uključivanje-isključivanje sva četiri jezičnjaka.

Za tjeranje zraka u četiri ugrađena mijeha služi motor jačine 2,5 ks. Stalni pritisak zraka u mijehu, mjereno vodnim stupom, iznosi 86 mm.

Kučičte i vanjski izgled samih orgulja prema mišljenju stručnjaka skladno se uklapa u arhitektoniku same građevine — crkve.

Zbog vitraž-rosete na stražnjoj plohi crkve, koja služi za danje osvjetljavanje crkve, orgulje su morale biti dvodjelne: s jedne i druge strane same rosete. Upravo ta dvodjelnost orgulja, u simetričnim ploham, djeluje svečano i pompozno za oko. Zboru, koji je smješten između ta dva dijela orgulja na skladnom stepeništu, upravo ta dvodjelnost pomaže intonativnosti.

Sav posao od početka gradnje do postavljanja i intoniranja trajao je pet mjeseci, što je bilo i ranije od ugovorom utvrđenog roka.

Ove su orgulje 204. opus majstora Jenka.

Orgulje je posvetio zagrebački nadbiskup, kardinal Franjo Kuharić. Nakon same posvete uslijedio je kratki koncert kojeg je izveo prof. Anđelko Klobučar. Osim sjajne virtuoznosti kojom je izvodio djela Bacha (*Toccatu i fuga* u d-molu; *Nun komm der Heiden Heiland*) i C. Francka (*Koral* u a-molu), predstavio je i svu raskoš novih orgulja u sebi svojstvenom vještinom izmjenjivanju registara kod čega su se naročito svojom karakterističnom bojom isticali »jezičnjaci«.

Ove su orgulje veliko obogaćenje crkve »Marije Pomoćnice« na Knežiji velikom sakralnom namjenom, kao i doprinos općoj glazbenoj kulturi grada Zagreba.

J. ST.

SLAVONSKI BROD — KONCERT U HUMANITARNE SVRHE

18. lipnja 1989 u Franjevačkoj crkvi Presvetoga Trojstva u Slavonskom Brodu izveden je koncert u humanitarne svrhe. Organizatori koncerta bili su: Konferencija sindikata SOUR-a »Đuro Đaković« i OSIZ-a Kulture iz Slavenskog Broda.

Zenskom zboru Pedagoškog fakulteta i mješovitom zboru Studentskog društva »Božidar Maslarić« iz Osijeka dirigirao je u izvođenju skladbi njihov voditelj maestro mr. Josip Jerković. Kao solisti nastupili su: Marijana Sokčević i Antun Matošević, a na klaviru Tatjana Ognjenović.

Na programu su bile isključivo skladbe velikih domaćih i stranih majstora (R. Petrović, R. Thompson, J. Brahms, S. Mokranjac, B. Britten, W. A. Mozart, J. S. Bach, K. Odak, D. Bortnjanski, J. Arcadelt, S. Rahmanjinov).

Brojni ljubitelji glazbe imali su priliku čuti i doživjeti izuzetnu glazbenu izvedbu spomenutih dvaju zborova (70 — 80) izvođača. To je svakako zasluga dirigenta mr. Josipa Jerkovića, docenta na Pedagoškom fakultetu u Osijeku na Studiju glazbene kulture, koji iza sebe ima veliko iskustvo i opažene uspjehe.

Franjevačka crkva pružila je svojom akustičnošću mogućnost da se pokažu vokalno-tehnički i estetski dometi zbornog pjevanja. Svojom mirnoćom doimala su se Mokranjeva djela *Tebe poem* i *Heruvimska pjesma*, a svojom virtuoznostu, beskrajnošću kraljanja i harmonijom *Alleluia* od R. Thompsona. Po svojoj iskričavosti posebno su opažene *Božićne pjesme* od B. Brittena, dok su svojom veličanstvenošću i gustoćom harmonijskog sloga posebno mjesto u koncertu imala djela S. Rahmanjinova iz *Uskrsnog bdijenja*.

Posebno je potrebno naglasiti da ova dva Zbora pod vrsnim vodstvom svoga osnivača i dirigenta mr. Josipa Jerkovića postižu izuzetno kvalitetne izvedbe, unatoč to-

me što su osnovani novijega datuma (ženski zbor 1987., a mješoviti zbor, 1989.) Tijekom ove godine nastupat će na »Đakovačkim vezovima«, te na »Riječkom ljetu«, kao i na »Mokranjevim danima« u Negotinu.

Ivan DAMIS

SLAVONSKI BROD — KONCERT TAMBURAŠKOG ORKESTRA RKUD-a »ĐURO SALAJ«

U Franjevačkoj crkvi Presvetoga Trojstva u Slavonskom Brodu tijekom jedne građanske godine održa se i više od destak koncerata. Pojedini se koncerti održavaju i u samostanskom klausturu za koji je pok. dr. Anđela Horvat zapisala da je: »ne samo najreprezentativniji klaustar samostanske arhitekture Hrvatskog sjevera nego ujedno i jedna od najmarkantnijih baroknih građevina na području Slavonije.«

2. kolovoza o. g. trebao se u tom klausturu održati koncert Tamburaškog orkestra RKUD-a »Đuro Salaj« iz Slavenskog Broda. Nažalost, nevirijeme koje se te večeri sručilo na grad onemogućilo je održavanje koncerta u klausturu, pa je koncert održan u samostanskoj crkvi.

Program je bio sljedeći:

1. Tibor Andrašovan: *Večernji zvon*, varijacije na rusku nar. temu
2. W. A. Mozart: *Mała noćna muzika*, I. stav, arr. Stjepan Soštarić
3. Franz Schubert: *Ave Maria*, arr. Zoran Mulić
Solo synthesizer: Damir Gregurić i orkestar
4. Rudolf Bruči: *Stare igre i arije*, četiri stavka iz suite
5. Luigi Boccherini: *Menuet*, arr. Tihomil Vidošić
6. Robert Schumann: *Sanjarenje*, arr. Z. Mulić — M. Ferić
Solo čelo: Robert Lakić, klavijature; Damir Gregurić i orkestar
7. P. I. Čajkovski: *Labude jezera*, odlomci iz baleta
8. Edvard Grieg: *Solvejgina pjesma* iz suite *Peer Gynt*, arr. T. Vidošić, solo brač: Boris Rudojčić i orkestar
9. W. A. Mozart: *Alla Turca*, rondo iz *Sonate u A-duru*, arr. T. Andrašovan; solo synthesizer D. Gregurić; udaraljke: T. Stimac i orkestar
10. Louis Cahuzac: *Varijacije na provansalsku temu*, arr. Z. Černjul,
Solo synt. (col clarinet) D. Gregurić i orkestar
11. Aram Hačaturian: *Ples sa sabljama*, iz baleta *Gajane* arr. Z. Černjul; solo Accordeon: Predrag Mitrović, udaraljke i orkestar
12. Franz Liszt: *Ungarska rapsodija N. 2*, arr. Igor Kuljerić, Orgulje: Josip Andrić; cembalo: Damir Gregurić i orkestar.

Koncertom je dirigirao mr. Mihael Ferić, koji je u Sl. Brodu poznat po izvođenju koncerata ove vrste.

Ivan DAMIS

RESTAURACIJA I KOLAUDACIJA KATEDRALNIH ORGULJA U SARAJEVU

POVIJEST — Katedralne orgulje u Sarajevu navršile su 14. rujna 1989. godine ravno 100 godina svoga vijeka u ovoj katedrali. Izradila ih je zagrebačka orguljska tvrtka HEFERER, odnosno nasljednik Mihaela Heferera, njegov daroviti učenik i posinak: Ferdo Hubmann, »M. Heferera udova i sin«, 1889. godine. Orgulje su izrađene s mehaničkom trakturom. Imaju 22 zvučna registra, vrlo ugodna i vrlo izražajna. Trube ovih orgulja poznaju tajnu otvaranja tona, koji se oslobodio materije i, nezadržavan bilo kakvim unutarnjim sponama, veselo igra u prostoru. To je onaj raspjevani ton koji je potpuno *izišao* iz svoje svirale, lijep sam u sebi i lijep u suzvučju s drugim tonovima. Dispozicija orgulja ovako izgleda:

1. manual, C-f3, 54 tipke

1. Bordon 16	6. Regal 4
2. Principal 8	7. Gemshorn 4
3. Bariton 8	8. Narsart 2
4. Koppel 8	9. Cornett 5 fach
5. Traversflöte 8	10. Mixtur 3 fach

II. manual, C-f3, 54 tip. (u žaluzijama)

11. Geigenprincipal 8	Pedaleti:
12. Gamba 8	Kopule:
13. Aeoline 8	a) Pedalkoppel
14. Dolcian 4	b) Manualkoppel
15. Dolce 4	Kolektivi:
16. Flageolet 2	c) Pianissimo
	d) Piano
	e) Mezzoforte
	f) Forte
	g) Fortissimo
	Stopala:
	h) Jalousienschweller (II. ma
	i) Crescendo

Pedal C-d, 27 tipaka

17. Principabass 16
18. Subbass 16
19. Cellobass 8
20. Flötenbass 8
21. Quintbass 6
22. Octavbass 4

Traktura je mehaničkog sustava, zračnice sa čunjastim ventilima.

Veliki mijeh u zvoniku: spremišni mijeh naborni sa škarama, dva klin. crpeća mijeha s pogonom na kolo.

U »Spomenici posveti Prvostolne crkve Srca Isusova u Sarajevu 14. i 15. rujna 1889« nalazi se i mali zapis o orguljama. Tu stoji zapisano da su katedralne orgulje u Sarajevu bile izložene u Budimpešti 1885. godine. Na toj izložbi orgulje su bile nagrađene. Imaju pet kolektivnih spojeva (Pianissimo, Piano, Mezzoforte, Forte i Fortissimo), kopulu za pedal i za manual, te stopalo za žaluzijski valjak i za Crescendo.

Prije restauracije mijeh je bio smješten u zapadnom tornju, velik gotovo kao tlocrt tornja. U unutarnju konstrukciju mijeha spadalo je 5 manjih mijehova. Punjenje zrakom ispočetka se odvijalo preko velikoga točka i propelera. Kasnije je ugrađen bešumni motor. Mijeh je kroz jednu cijev hranio čak 6 zračnica u orguljama.

Kućiste orgulja izradio je od hrastovine sarajevski stolar, Mihalj Pregrad, po nacrtu arhitekta katedrale, Vančaša. Posebne reljefne ukrase na drvenom kućistu izradila je kiparska radionica Ivana Novotny-a. »Spomenica« pridaje posebnu zaslugu za prikupljanje dobrovoljnih priloga za sarajevske katedralne orgulje, barunici Appel, supruzi ondašnjega zemaljskoga poglavara, Ivana Appela.

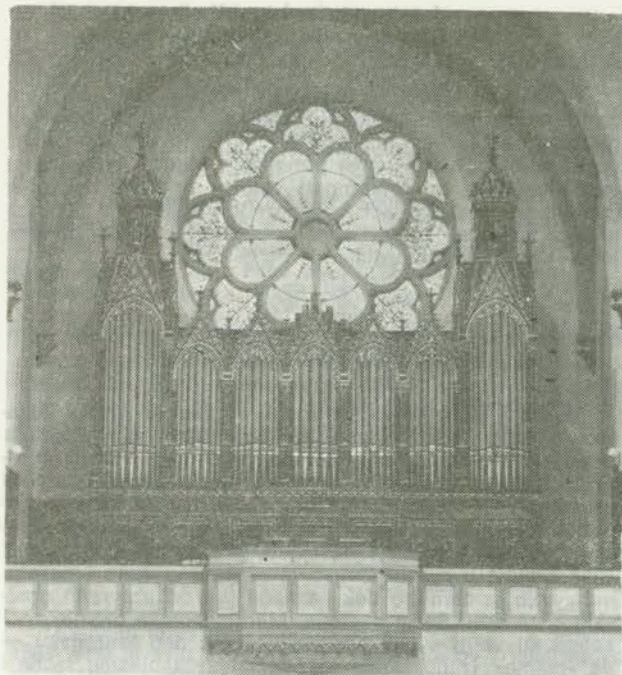
RESTAURACIJA — Zadnjih godina katedralne orgulje u Sarajevu bile su takve da se na njima jedva moglo pratiti liturgijsko pjevanje. Razlozi tome su dotrajalost mehanike i neredovito održavanje instrumenta, koje je uvijek povezano s raznim poteškoćama (majstori za manje kvarove, stručnjaci za veće kvarove, ekonomska sredstva i dr.).

U širi program proslave 100-obljetnice sarajevske katedrale i katedralnih orgulja vrhbosanski Ordinarijat je uključio i temeljitu restauraciju orgulja. Taj posao je povjeren gosp. Ivanu Faulendu, unuku Hefererove sestre, četvrtom nasljedniku Firme Heferer.

Od dviju alternativa: da se orgulje obnove zadržavši sadašnje stanje i originalni izgled, ili da se uvede električna traktura namjesto mehanike. Ordinarijat se s pravom odlučio na prvu varijantu. Orgulje su obnovljene tako da ostaje njihovo prvotno stanje i izgled. Pregovori, ugovori i radovi počeli su i nastavljali se od 1987. do 1989. godine. Restauracija je završena koncem kolovoza 1989. Orgulje su tako zadržale i svoju originalnost u izgledu i konstrukciji pa tako i nadalje predstavljaju umjetničko djelo izuzetne vrijednosti.

Pri restauriranju otklonjen je stari mijeh i izrađen novi s bešumnim motorom, na istom mjestu u zapadnom tornju. Sviraonik je u biti ostao isti, na njemu su izvedeni samo neki restauratorski zahvati (npr. malo je odmaknut od orgulja prema prostoru crkve i tako omogućio komotnije sviranje). Tvrdoća u manualima nije potpuno otklonjena, ali je podnosiva, iako će poteškoće neuvježbanijim rukama uvijek ostati. Restaurator je napravio spretan pristup pojedinim registrima u kućistu, pomoću visećih ljestava i nogostupa od daske. Starim orguljama je to nedostajalo i teško se dolazilo do pojedinih registara.

Ali postoji drugi ozbiljniji nedostatak nakon restauracije, koji znatno smeta kod sviranja izdašnjih registara. Naime, kod sviranja izdašnjih registara, pogotovo kad su

Obnovljene orgulje u sarajevskoj katedrali

uključeni svi registri, orgulje proizvode zvučni udar (jecanje). Restaurator, gosp. Ivan Faulend, tvrdi da je to urođena pogreška na ovom instrumentu i da ju je nemoguće potpuno otkloniti (?). Taj se nedostatak može znatno ublažiti ugrađivanjem pomoćnih mijehova, što restaurator ima na umu. Dodatni mijehovi regulirat će visinu tlaka u zračnicama i tako »podržavati« ton i umanjiti vibracije.

KOLAUDACIJA — Kolaudacija sarajevskih katedralnih orgulja bila je točno na stotu obljetnicu njihova sviranja u katedrali, 14. 9. 1989. Prije kolaudacije bila je svečana misa koju je predvodio banjalučki biskup, dr. Franjo Komarica sa brojnim svećenicima, koncelebrantima. Nakon mise biskup Komarica je održao kraće predavanje o svrsi i važnosti orgulja u crkvama i katedralama, a fra Slavko Topić kratku povijest ovih orgulja.

Zaokruženi kolaudacioni koncert na orguljama nakon mise izveo je mo. Anđelko Klobučar iz Zagreba. On je prije toga pregledao orgulje i zbog spomenutog tonskog vibriranja (jecanja) odabrao za svoj koncert one komade, u kojima će se ta zvučna pojava lakše »prekriti« i savladati. Njegovom uvijek izvršnom sviranju, taj je problem na ovim orguljama ipak predstavljao malu muku koju je on vješto nastojao savladati. Klobučar je za ovaj koncert odabrao slijedeća djela:

- G. Frescobaldi: Toccata avanti la Messa
Canzona dopo l'Epistola
Toccata per l'Elevazione
Ricerca cromatica — sve iz »Messa degli Apostoli«
- L. N. Clerambault: Plain Jeu
Flûtes
Solo
Caprice — iz »Suite du deuxieme ton«
- J. Pachelbel: Toccata i fuga u C-duru
J. S. Bach: Predigra »Wer nur den lieben Gott läßt walten«
Toccata i fuga u d-molu
- C. Franck: Fantaisie
T. Dubois: Toccata
- O. Messiaen: Les Infants de Dieu
Les Anges
Les Mages

Jesus accepte la souffrance
(iz zbirke »La Nativité de Seigneur«)

A. Klojučar: Toccata

Voditelj kroz koncert bio je fra Slavko Topić. Na koncertu su se među brojnim Sarajlijama, našli i ugledniji glazbeni i neglazbeni gosti grada. Bila je to svečana večer: po divnom »pjevanju« ovih prekrasnih orgulja, po sviranju mo. Klojučara, po prisutnosti visokih crkvenih i drugih gostiju, po tonu, tj. jeci i odjeku Obljetnice koja je sarajevskoj katedrali pribavila novu unutarnju i vanjsku »odjeću« i restaurirane orgulje.

S. TOPIĆ

KOLAUDACIJA ORGULJA U CRKVI SV. JOSIPA NA MARIJIN DVORU U SARAJEVU

Velika i lijepa crkva sv. Josipa na Marijin Dvoru konačno je nakon više od pola stoljeća svoga vijeka, dobila orgulje. Najveća crkva u Sarajevu predugo je morala čekati da orgulje probude i razvesele njezin bogati unutarnji prostor. I oči i kapci i lice i srce ove usnule kamene ljepotice najednom su dobili glas i sada mogu govoriti i pjevati o svojoj i našoj sadašnjosti, prošlosti i budućnosti. Glas orgulja u crkvi zapravo je glas naše duše i našega srca koje je nemirno dok ne nađe put od uzavrelih gradskih ulica do u Božje svetinje. Marijindvorske orgulje sposobne su vršiti svoju dvostruku ulogu: onu liturgijsku — da »mame« iz ljudskoga vjerničkog srca pjesmu hvale i slave našem Stvoritelju i Spasitelju, da pomažu, podržavaju, upravljaju i olakšavaju, da ujedinjuju molitvu i pjesmu liturgijske zajednice da po liturgijskoj molitvi i pjesmi lakše postanemo »jedno srce i jedna duša«. Marijindvorske orgulje sposobne su vršiti i svoju umjetničku ulogu, tj. na njima se mogu izvoditi ozbiljna klasična djela glazbene umjetnosti. To im omogućuje dobar sastav i kombinacije od 19 zvučnih registara. Idealno bi bilo za veličinu ove crkve da su orgulje za još nekoliko registara povećane. Tada bi one bile u stanju, u mistici prostora ove iznutra i izvana tako dojmiljive crkve, stvarati po svojim koncertima najdublje duhovne umjetničke doživljaje dovodeći tako ljudski duh do pred prag same Vječnosti. Glas, koji ove orgulje sada imaju, trebao bi biti nešto jači i obojeniji, ublažen još kojim toplijim registrom sačuvavši svoju svjetlinu i oštru prodornost prema visinama. Tako bi se zvuk, zatalasan u otmjenom prostoru marijindvorske crkve, lakše dizao i nosio duše do samoga praga Vječnosti. Ali dobri koncertni majstori znat će učiniti da to i sadašnje marijindvorske orgulje sigurno postignu.

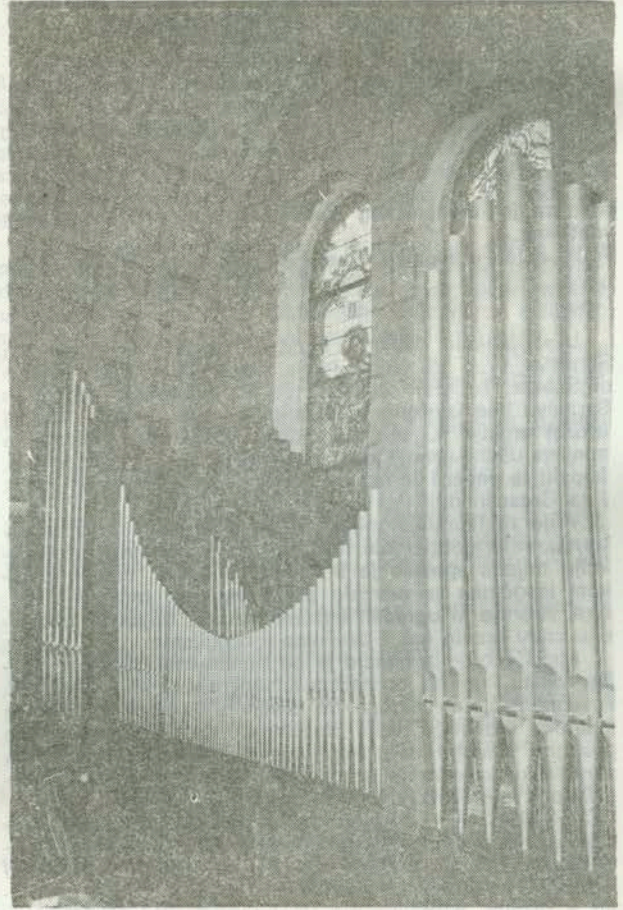
NAJKRAĆA POVIJEST. Župnik, vlč. Anto Jelić, dulje je vremena već pomišljao na nabavku orgulja za crkvu sv. Josipa na Marijin Dvoru. Naravno, nabavka orgulja, pogotovo malo većih, uvijek je bitno povezana s ekonomskim i financijskim problemima. On se, stoga, odlučio za ekonomičnost i praktičnost. Naime, nenadano mu se pružila prilika da za župnu crkvu sv. Josipa na Marijin Dvoru dobije već korištene orgulje od župne crkve sv. Josipa u Kirchseeonu u južnoj Njemačkoj. Tako je kirchseeonski »Sv. Josip« poklonio svoje orgulje sarajevskom »Sv. Josipu«.

Bilo je to 31. siječnja 1989. godine. Rasklapanje orgulja u Kirchseeonu i njihovo postavljanje u Sarajevu izvršila je orguljska firma iz Münchena, W. R. K. ORGELBAU. O nabavci ovih orgulja vlč. Anto Jelić doslovno piše:

»Crkva na Marijin Dvoru sagrađena je skoro pred pedeset godina. Posvećena je 31. travnja 1940. Odmah nakon posvete počela su se skupljati novčana sredstva za nabavku novih orgulja. Došao je rat i poratno vrijeme, vremena veoma nepovoljna za vjernike. Na orgulje se prestalo misliti.

Kad sam došao za župnika u ožujku 1984, napravio sam dalekoročniji plan za duhovnu i materijalnu obnovu župe. U tom planu bile su predviđene i orgulje. Mislio sam da bi to trebalo biti do pedesete obljetnice župe. Kada sam 1987. mijenjao krov na crkvi, došla mi je u goste jedna sestra (redovnica) iz Njemačke. Rođena je u Sarajevu, ne želi da je ovdje posebno spominjem (iz skromnosti). Razgovarali smo o potrebi orgulja za crkvu.

Dao sam sestri plan crkve i dimenzije kora i zamolio je da kontaktira s mojim nekadašnjim profesorom glazbe Johannom Racklom, referentom za orgulje u biskupiji Eichstätt. Profesor Rackl je tražio orgulje prema veličini crkve i dimenziji kora. Čekali smo godinu dana dok nam se pružila dobra prilika.

Orgulje u crkvi sv. Josipa na Marijin Dvoru u Sarajevu

Kad smo saznali da župna crkva u Kirchseeonu namjerava graditi nove orgulje, stupili smo u kontakt, preko spomenute sestre, sa župnikom župe »Sv. Josipa« u Kirchseeonu. Obecali su nam dati svoje dosadašnje orgulje za našu crkvu »Sv. Josipa« u Sarajevu. Nije bilo sigurno da li orgulje moramo platiti, ili ih možemo dobiti na dar. Sv. Josip se pobrinuo da smo ih dobili na dar, budući da je i naša crkva posvećena sv. Josipu, kao i crkva naših darovatelja.

Vijest o mogućnosti dobivanja ovih orgulja saznao sam u siječnju 1988, a nešto kasnije saznao sam da će nam biti darovane. Tu radosnu vijest objavio sam našem župnom vijeću. Vijeću sam već na prvom sastanku, kada je osnovano, rekao da neću otići s Marijin Dvora dok ne nabavim orgulje.

Zahtjev za uvoz orgulja podnio sam Saveznom Sekretarijatu za ekonomske odnose s inozemstvom u Beogradu, 12. siječnja 1989. Odobrenje sam dobio 19. siječnja 1989. U tom mjesecu izvršena je demontaža i čišćenje orgulja kod tvrtke ORGELBAU iz Münchena. Orgulje su stigle u Sarajevu u našu crkvu već 30. siječnja 1989. Montiranje je započelo 10. travnja 1989. I za četiri dana orgulje su bile montirane. Nakon 10 dana došli su štimeri i za dva dana obavili svoj posao. Majstorima iz Münchena pomagali su oko montiranja i istovaranja orgulja mladići iz Sarajeva Anton Erceg, Toni Prlić i Ivica Pandžić. Elektroradove